

WYTYCZNE DOTYCZĄCE USTALANIA POZIOMU POTRZEBY WSPARCIA

USTAWA O REHABILITACJI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ ORAZ ZATRUDNIANIU OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Zgodnie z treścią art. 4b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44), zwanej dalej *ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, **potrzeba wsparcia** to następstwo braku lub utraty autonomii fizycznej, psychicznej, intelektualnej lub sensorycznej. Przy ustaleniu potrzeby wsparcia bierze się pod uwagę, adekwatnie do wieku oraz niepełnosprawności fizycznej, psychicznej, intelektualnej lub sensorycznej, zdolność osoby do samodzielnego wykonywania określonych czynności, związanych z obszarami codziennego funkcjonowania oraz rodzaj wymaganego wsparcia, z uwzględnieniem czasu niezbędnego do jej wykonania oraz konieczności wsparcia przez inną osobę lub technologię wspomagającą, mającą na celu zapewnienie zwiększenia lub utrzymania niezależności osoby niepełnosprawnej.

Zdrowy i w pełni zintegrowany organizm jest w stanie samodzielnie realizować wszystkie swoje potrzeby i nie wymaga wsparcia innej osoby ani technologii wspomagającej do zaspokajania swoich potrzeb. Potrzeba wsparcia pojawia się dopiero w sytuacji, gdy organizm – na skutek swojej niepełnosprawności – utraci trwale lub długotrwale określony zakres swojej autonomii. Dlatego też w treści przytoczonego powyżej przepisu art. 4b ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, potrzeba wsparcia została zdefiniowana jako następstwo braku lub utraty autonomii człowieka w jednym (lub większej liczbie) aspektów jego funkcjonowania, tj. w aspekcie fizycznym, psychicznym, intelektualnym lub sensorycznym, przy czym przez autonomię człowieka należy rozumieć jego zdolność do decydowania o sobie oraz jego zdolność do zaspokajania uniwersalnych potrzeb ludzkich, zarówno potrzeb fizjologicznych (np. potrzeby jedzenia, mycia się, ubierania), jak również potrzeb wyższego rzędu, realizowanych w sposób indywidualny dla każdego człowieka (np. potrzeby nawiązywania bliskich relacji z innymi osobami czy spędzania wolnego czasu).

Zdanie drugie art. 4b ust. 1 *ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* wskazuje, iż okolicznością, którą należy brać pod uwagę przy ustalaniu potrzeby wsparcia jest **wiek osoby zainteresowanej**. Jak powszechnie wiadomo, starzenie jest fizjologicznym i nieodwracalnym procesem zachodzący w organizmie każdego człowieka. Polega ono na stopniowym zmniejszeniu się zdolności organizmu do regeneracji oraz utrzymania równowagi funkcji

fizjologicznych, a procesy starzenia rozpoczynają się u człowieka już w wieku średnim i nasilają się z upływem czasu. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) uznaje 60 rok życia za początek starości, natomiast u osób powyżej 75 roku życia zachodzi znaczne ograniczenie sprawności psychofizycznej, co wiąże się z koniecznością udzielania im wsparcia przez inne osoby. Należy wyraźnie podkreślić, że wsparcie w rozumieniu przepisów *ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* odnosi się tylko do tego zakresu wsparcia, które wynikają z niepełnosprawności osoby ocenianej, nie zaś wsparcia związanego z wiekiem tej osoby.

Zgodnie z treścią art. 4b ust. 3 *ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, poziom potrzeby wsparcia ustala się w wartościach punktowych w skali od 0 do 100. Potrzeba wsparcia jest zatem kategorią podlegającą stopniowaniu, zaś parametrem, który wyraża ją liczbowo jest **poziom potrzeby wsparcia**. Należy pamiętać, że ocena poziomu potrzeby wsparcia musi uwzględniać każdy aspekt funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, w tym wpływ konieczności stosowania technologii wspierających na jej funkcjonowanie. Poziom potrzeby wsparcia wyrażony jest odwrotnie proporcjonalnie do stopnia autonomii człowieka, tj. im bardziej spada zdolność samodzielnego funkcjonowania, tym bardziej rośnie poziom potrzeby wsparcia. Sposób wyliczania liczbowej (punktowej) wartości poziomu potrzeby wsparcia określa algorytm opisany poniżej.

ROZPORZĄDZENIE W SPRAWIE USTALANIA POZIOMU POTRZEBY WSPARCIA

Szczegółowe standardy w zakresie ustalania potrzeby wsparcia i jej poziomu, nazwy i charakterystyki czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania, rodzaje i częstotliwości wymaganego wsparcia oraz zasady wyliczania poziomu potrzeby wsparcia zostały określone w treści rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia (Dz.U. z 2023 poz. 2581), zwanego dalej *rozporządzeniem w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia*.

W treści § 10 ust. 2 rozporządzenia *w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia* zawarte zostały nazwy oraz szczegółowe charakterystyki 32 **czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania**. Przedmiotowe 32 czynności stanowią zestaw uniwersalnych aktywności człowieka, które zostały opracowane w oparciu o składnik drugi „Aktywności i uczestniczenie” Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), obejmujący pełny zakres dziedzin dotyczących funkcjonowania zarówno z perspektywy pojedynczej osoby jak i społeczeństwa. Należy podkreślić, że określone czynności związane z obszarami codziennego funkcjonowania zostały zbudowane w taki sposób, że zawierają w swojej charakterystyce kilka różnych aktywności (zwanych na potrzeby niniejszych wytycznych elementami lub aspektami danej czynności), składających się na całość danej czynności – przykładem takiej czynności wieloaspektowej jest czynność 4 „Sięganie, chwytanie i manipulowanie przedmiotami użytkowymi”, która składa się z różnych elementów składających się na aktywność kończyny górnej. Zarówno rozumienie zasad konstrukcji, jak i znajomość

szczegółowych charakterystyk czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania są niezwykle ważne i kluczowe w procesie prawidłowego ustalania poziomu potrzeby wsparcia.

Zgodnie z § 11 ust. 4 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia* dla każdej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania – jeżeli osoba zainteresowana nie ma **zdolności do samodzielnego wykonania danej czynności** – określa się rodzaj wymaganego wsparcia oraz częstotliwość wymaganego wsparcia, którym jest przypisana określona wartość punktowa. Zgodnie z § 11 ust. 9 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia*, ustalenie poziomu potrzeby wsparcia w odniesieniu do danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania dokonywane jest w oparciu o **algorytm** przewidujący, iż wartość punktową potrzeby wsparcia dla każdej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania określa się jako iloczyn współczynnika określającego zdolność do samodzielnego wykonywania czynności, rodzaju wymaganego wsparcia, współczynnika częstotliwości wymaganego wsparcia i wagi przypisanej do danej czynności. Ostatecznie uzyskany przez osobę zainteresowaną poziom potrzeby wsparcia jest wyrażony wartością punktową stanowiącą sumę 25 najwyższych iloczynów ustalonych dla czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania. Suma ta jest zaokrąglana do pełnej wartości punktowej w górę, co oznacza, że uzyskany poziom potrzeby wsparcia jest zawsze **liczbą całkowitą**.

Mając na uwadze treści powyższych przepisów należy podkreślić, iż w **formularzu w zakresie ustalania poziomu potrzeby wsparcia**, specjaliści do spraw ustalania poziomu potrzeby wsparcia obowiązani są identyfikować i odznaczać tylko te rodzaje niepełnosprawności, których następstwem jest brak pełnej zdolności do wykonania czynności, a zatem potrzeba wsparcia w każdej analizowanej czynności.

Rodzaje wymaganego wsparcia wymienione zostały w § 11 ust. 5 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia*. Wyróżnienie odrębnych rodzajów wsparcia, jakiego może wymagać osoba niepełnosprawna, odzwierciedla różne stopnie koniecznego zaangażowania osoby wspierającej (lub technologii wspomagającej) w procesie niesienia wsparcia. Ten stopień zaangażowania ma też przełożenie na proporcjonalną do zaangażowania wartość **współczynnika przypisanego każdemu rodzajowi wymaganego wsparcia**, o którym mowa w § 11 ust. 6 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia*, zaś wartość współczynnika wpływa ostatecznie na ustalony poziom potrzeby wsparcia w odniesieniu do danej czynności.

Wsparcie towarzyszące

Zgodnie z § 11 ust. 5 pkt 1 lit. a-d *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia* wsparcie towarzyszące:

- w **przypadku niepełnosprawności fizycznej** oznacza konieczność stymulacji lub instruowania osoby werbalnie lub gestem podczas samodzielnego wykonywania przez nią czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania lub przygotowanie elementów niezbędnych do samodzielnego wykonywania przez tę osobę czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania (np. w zakresie czynności 17 „Ubieranie się” tego rodzaju wsparcia może wymagać

osoba, która jest zdolna ubrać się zupełnie samodzielnie, ale z powodu niepełnosprawności fizycznej wymaga koniecznego wsparcia polegającego na przygotowaniu zestawu ubrań),

- **w przypadku niepełnosprawności sensorycznej** oznacza konieczność dostarczenia osobie informacji niezbędnych do samodzielnego wykonywania przez nią czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania za pomocą dostępnego kanału komunikacyjnego w połączeniu z przygotowaniem lub bez przygotowania elementów niezbędnych do samodzielnego wykonywania przez nią czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania (np. w zakresie czynności 18 „Jedzenie i picie” tego rodzaju wsparcia może wymagać osoba całkowicie niewidoma, która z powodu niepełnosprawności sensorycznej wymaga koniecznego wsparcia polegającego na dostarczeniu informacji na temat tego, jaki pokarm został jej zaserwowany),
- **w przypadku niepełnosprawności intelektualnej** oznacza konieczność instruowania lub ukierunkowania osoby w podejmowaniu decyzji, wskazywania osobie kolejnych etapów czynności w przypadku wykonywania czynności złożonej lub koordynowania działań osoby podczas samodzielnego wykonywania przez nią czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania lub konieczność instruowania osoby w celu zapobiegnięcia wystąpienia niebezpiecznych następstw zachowań osoby (np. w zakresie czynności 27 „Przygotowywanie posiłków” tego rodzaju wsparcia może wymagać osoba, która jest zdolna samodzielnie wykonać czynności związane z przygotowaniem posiłków prostych i złożonych, ale z powodu niepełnosprawności intelektualnej wymaga koniecznego wsparcia w postaci poinstruowania na początku czynności; np. w zakresie czynności 32 „Realizowanie dziennego rozkładu zajęć” tego rodzaju wsparcia może wymagać osoba, która samodzielnie zrealizuje plan dnia, tj. wykona czynności wchodzące w skład czynności 32, ale z powodu niepełnosprawności intelektualnej musi być zewnętrznie instruowana, aby zainicjować kolejne czynności wchodzące w skład rutynowego dnia, tzn. być kolejno poinstruowana aby się ubrała, aby się umyła, aby zjadła itd.),
- **w przypadku niepełnosprawności psychicznej** - oznacza konieczność stymulacji osoby w celu zainicjowania samodzielnego wykonania czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania w połączeniu z przygotowaniem lub bez przygotowania elementów niezbędnych do samodzielnego wykonywania przez osobę czynności, lub instruowania osoby w celu zapobiegnięcia wystąpienia niebezpiecznych następstw jej zachowań (np. w zakresie czynności 1 „Zmiana pozycji ciała” tego rodzaju wsparcia może wymagać osoba, która jest zdolna samodzielnie zmieniać pozycję ciała, ale z powodu niepełnosprawności psychicznej – np. osoba w kryzysie psychicznym lub z zaburzeniami lękowymi – nie ma napędu ani motywacji do zainicjowania tych czynności i wymaga koniecznego wsparcia polegającego na stymulowaniu do zainicjowania tej czynności).

Mając na uwadze treść powyższych przepisów należy wyraźnie podkreślić, że ustalenie przez specjalistę do spraw ustalania poziomu potrzeby wsparcia – w odniesieniu do określonej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania – wsparcia w rodzaju: **wsparcie towarzyszące** może mieć miejsce wtedy, gdy wsparcie udzielane przez

osobę wspierającą oznacza konieczność wykonania jednego z działań opisanych powyżej (w tym np. polega na konieczności przygotowania osobie wspieranej elementów niezbędnych do samodzielnego wykonywania przez nią czynności lub polega tylko na konieczności stymulacji, instruowania, ukierunkowania lub dostarczenia osobie wspieranej niezbędnych informacji, lub polega na konieczności wskazywania osobie kolejnych etapów czynności w przypadku wykonywania czynności złożonej lub koordynowania działań osoby podczas samodzielnego wykonywania przez nią czynności w przypadku czynności złożonej, co ma zastosowanie do czynności np. 21 „Pozostawanie w domu samemu” oraz czynności 32 „Realizowanie dziennego rozkładu zajęć”). Wsparcie towarzyszące występuje tylko na początku danej czynności, jest wsparciem wyłącznie osobowym i osoba udzielająca tego wsparcia nie współpracuje dalej z osobą wspieraną podczas wykonywania tej czynności, tj. do dalszego wykonywania przez osobę czynności wystarczy tylko wsparcie udzielone na początku tej czynności. Co istotne, wsparcie towarzyszące nie może być wsparciem sprzętowym (z udziałem technologii wspomagającej). Również konieczność „towarzyszenia osobie podczas wykonywania przez nią czynności” nie stanowi przesłanki do ustalenia w ramach tej czynności konieczności udzielania wsparcia towarzyszącego, albowiem angażuje osobę wspierającą podczas wykonywania czynności.

Wsparcie częściowe

Zgodnie z § 11 ust. 5 pkt 2 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia* **wsparcie częściowe** oznacza konieczność współpracy z osobą przy częściowym lub całkowitym wykonywaniu przez nią czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania w połączeniu z przygotowaniem lub bez przygotowania elementów niezbędnych do wykonywania tych czynności, lub konieczność współpracy z osobą w celu zapobiegnięcia wystąpienia niebezpiecznych następstw jej zachowań, lub konieczność częściowej kompensacji funkcji organizmu przez stosowanie technologii wspomagających.

Mając na uwadze brzmienie powyższego przepisu należy podkreślić, że ustalenie przez specjalistę do spraw ustalania poziomu potrzeby wsparcia – w odniesieniu do danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania – wsparcia w rodzaju: **wsparcie częściowe** może mieć miejsce wtedy, gdy wsparcie udzielane przez osobę wspierającą polega na współpracy z osobą wspieraną, a zatem wsparcie to pojawia się w trakcie czynności (a nie tylko na jej początku – jak to mam miejsce w przypadku wsparcia towarzyszącego) i ma miejsce w połączeniu z przygotowaniem elementów niezbędnych do wykonywania tych czynności lub bez tego przygotowania. Wsparcie częściowe może być wsparciem zarówno osobowym, jak i sprzętowym, tj. z udziałem technologii wspomagającej.

Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) pojęcie **technologii wspomagającej** oznacza każdy produkt, narzędzie, sprzęt lub technologie przystosowane lub specjalnie zaprojektowane dla usprawnienia funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, w tym: wózek inwalidzki, chodzik, protezę kończyny, kule łokciowe, aparaty ortopedyczne, specjalne oprogramowanie na komputerze lub telefonie, systemy sterowania głosem, okulary, rajstopy uciskowe,

tablice do komunikowania się (mówiki), książki pisane alfabetem Braille'a, pompę insulinową, rozrusznik serca, aparat słuchowy, implant ślimakowy, jak również stosowane przez osobę leki (farmakoterapię) oraz elementy dostosowania łazienki i toalety, krzesło prysznicowe, mieszkania, przystosowane szafki kuchenne, podjazdy, windy z komunikatem głosowym, drzwi przesuwne, oprzyrządowanie do samochodu, specjalistyczny sprzęt sportowy. W przypadku stosowania przez osobę zainteresowaną technologii wspomagającej należy jako pierwsze rozważyć, czy dana technologia kompensuje, czy też wyrównuje fizjologiczną funkcję organizmu:

- w przypadku konieczności stosowania przez osobę ocenianą technologii **kompensujących** fizjologiczną funkcję organizmu – w tym np. wózka inwalidzkiego, chodzika, kul/kuli łokciowej, protezy kończyny górnej lub dolnej, cewnika, stomii, specjalnego oprogramowania na komputerze lub telefonie, elementów dostosowania łazienki i toalety, mieszkania, podjazdu lub windy – istnieje uzasadnienie do ustalenia odpowiedniego rodzaju wsparcia w sytuacji, kiedy zastosowanie tej technologii warunkuje lub przywraca możliwość wykonania przez osobę danej czynności,
- w przypadku konieczności stosowania przez osobę ocenianą technologii **wyrównujących** fizjologiczną funkcję organizmu – w tym np. okularów, pompy insulinowej, aparatu słuchowego lub leków, które w pełni wyrównują zaburzoną funkcję fizjologiczną – brak jest uzasadnienia do ustalenia wsparcia,
- w przypadku konieczności stosowania przez osobę ocenianą technologii **wyrównujących** fizjologiczną funkcję organizmu, jeśli pomimo prawidłowo zastosowanej technologii wyrównującej daną fizjologiczną funkcję organizmu lub pomimo prawidłowo prowadzonej terapii, nie dochodzi do pełnego wyrównania tej funkcji organizmu (np. osoba używająca aparatu słuchowego nadal słabo słyszy lub pomimo stosowania leków osoba nadal prezentuje objawy chorobowe) – istnieje uzasadnienie do ustalenia odpowiedniego rodzaju wsparcia w sytuacji, jeśli zastosowanie tej technologii warunkuje lub przywraca możliwość wykonania przez osobę danej czynności.

Wsparcie pełne

Zgodnie z § 11 ust. 5 pkt 3 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia* **wsparcie pełne** oznacza konieczność całkowitego wyręczenia osoby w wykonywaniu czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania przez inną osobę, w związku z całkowitym brakiem jej zdolności do samodzielnego wykonywania czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania lub konieczność całkowitej kompensacji funkcji organizmu przez stosowanie technologii wspomagających.

Mając na uwadze brzmienie powyższego przepisu należy podkreślić, że ustalenie przez specjalistę do spraw ustalania poziomu potrzeby wsparcia – w odniesieniu do danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania – wsparcia pełnego może zaistnieć wyłącznie w sytuacji, kiedy osoba oceniana nie ma całkowicie zdolności do wykonania danej czynności (wskazuje na to znajdujące się w definicji wsparcia pełnego **podwójne podkreślenie braku zdolności** osoby do całkowitego wykonania danej czynności: „konieczność całkowitego wyręczenia osoby w wykonywaniu czynności” oraz

„w związku z całkowitym brakiem jej zdolności do samodzielnego wykonywania czynności”). W przypadku wsparcia pełnego osoba wspierana musi być zatem całkowicie wyręczona przez osobę wspierającą, nie jest zdolna zainicjować czynności, nie ma świadomości wykonywania czynności i nie jest zdolna jej wykonać nawet przy współpracy wsparcia osobowego bądź technologii wspomagającej. Dodatkowo należy w tym miejscu przypomnieć, że konstrukcja czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania zakłada, że składają się one z określonych **elementów/ aspektów**, co znajduje swoje potwierdzenie w opisie charakterystyk tych czynności. A zatem, jeśli dana czynność składa się z aspektu A, aspektu B, aspektu C i aspektu D, to ustalenie wsparcia w rodzaju: wsparcie pełne może mieć miejsce wyłącznie w sytuacji, gdy osoba oceniana nie posiada zdolności do wykonania żadnego z aspektów danej czynności. Jeśli natomiast osoba jest zdolna do wykonania aspektu A, ale wsparcia określonego rodzaju wsparcia przy wykonaniu aspektu B, aspektu C oraz aspektu D, to osoba taka może otrzymać w ramach danej czynności wsparcie na maksymalnym poziomie wsparcia częściowego (np. w zakresie czynności 2 „Poruszanie się w znanym środowisku” oraz w zakresie czynności 3 „Poruszanie się w nieznanym środowisku” pełnego wsparcia będzie wymagać osoba, która nie jest zdolna chodzić z powodu niepełnosprawności fizycznej, np. osoba na stałe poruszająca się na wózku inwalidzkim, który jest w stanie napędzać siłą własnych rąk, ponieważ osoba ta korzysta z całkowitej kompensacji utraconej aktywności chodzenia dzięki technologii wspomagającej, tj. dzięki wózkowi inwalidzkimu).

Wsparcie szczególne

Zgodnie z § 11 ust. 5 pkt 4 rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia **wsparcie szczególne** oznacza konieczność udzielenia osobie jednego z rodzajów wymaganego wsparcia, o których mowa w ust. 5 pkt 1-3, w połączeniu z koniecznością stosowania rozwiązań niezbędnych, w szczególności technologii wspomagających, do podtrzymania lub całkowitej kompensacji podstawowych funkcji organizmu, lub zapewniania bezpieczeństwa własnego lub innych osób, w sytuacji prezentowania przez osobę zachowań niebezpiecznych, agresywnych lub oporujących. Mając na uwadze brzmienie powyższego przepisu należy podkreślić, że ustalenie przez specjalistę do spraw ustalania poziomu potrzeby wsparcia – w odniesieniu do danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania – wsparcia w rodzaju: **wsparcie szczególne** może mieć miejsce wtedy, gdy w związku z występującą u osoby ocenianej niepełnosprawnością istnieją obiektywne i wynikające z niepełnosprawności tej osoby utrudnienia w niesieniu wsparcia, wykraczające poza standard wykonywania czynności udzielanego wsparcia. (np. w zakresie czynności 2 „Poruszanie się w znanym środowisku” oraz w zakresie czynności 3 „Poruszanie się w nieznanym środowisku” tego rodzaju wsparcia może wymagać osoba, która nie jest zdolna chodzić z powodu niepełnosprawności fizycznej, na stałe poruszająca się wyłącznie na wózku inwalidzkim, który musi być pchany przez inną osobę – a zatem pomimo całkowitej kompensacji utraconej funkcji chodzenia za pomocą wózka inwalidzkiego, występuje dodatkowa, ponadstandardowa okoliczność w postaci braku aktywności kończyn górnych, braku siły

kończyn górnych lub braku świadomości tej osoby, co skutkuje koniecznością pchania przez inną osobę wózka inwalidzkiego).

Częstotliwość wymaganego wsparcia

Zgodnie z § 11 ust. 7 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia* każdemu rodzajowi wymaganego wsparcia jest przypisana **częstotliwość wymaganego wsparcia** odpowiadająca częstości przypadków, w których osoba zainteresowana nie ma zdolności do samodzielnego wykonania określonej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania, w wymiarze:

- 1) czasami;
- 2) często;
- 3) bardzo często;
- 4) zawsze.

Mając na uwadze brzmienie powyższego przepisu należy podkreślić, że – podobnie jak ma to miejsce w odniesieniu do różnych rodzajów wymaganego wsparcia – wyróżnienie odrębnych częstotliwości wsparcia, jakiego może wymagać osoba niepełnosprawna, odzwierciedlać ma różne możliwe stopnie obciążenia wsparciem osoby lub technologii wspierającej, co ma następnie przełożenie na proporcjonalną do zaangażowania wartość współczynnika przypisanego każdej częstotliwości, o którym mowa w § 11 ust. 8 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia*. Częstotliwość wymaganego wsparcia odpowiadająca częstości przypadków, w których osoba zainteresowana nie ma zdolności do samodzielnego wykonania określonej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania, a zatem możemy powiedzieć, że **częstotliwość wymaganego wsparcia** odpowiada częstości przypadków, w których osoba oceniana wymaga wsparcia (osobowego lub sprzętowego) w ramach danej, poddawanej ocenie, czynności. Czynność związana z obszarami codziennego funkcjonowania może posiadać wiele elementów, ale nie w każdym z elementów osoba będzie musiała tego wsparcia wymagać. Należy też podkreślić, że częstotliwość wymaganego wsparcia – w przypadku dokonywania oceny poziomu potrzeby wsparcia u danej osoby – może różnić się w zależności od ocenianej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania.

Ustalenie częstotliwości wsparcia jest możliwe w następujących sytuacjach:

- czasami – jeśli wsparcie w ramach danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania musi być udzielane osobie tylko incydentalnie i tylko w rzadko dla tej osoby występujących okolicznościach, dlatego w niewielkim stopniu obciąża osobę wspierającą (np. w zakresie czynności 1 „Zmiana pozycji ciała” oraz w zakresie czynności 12 „Mycie i osuszanie całego ciała” osoba niewidoma, tj. osoba z niepełnosprawnością sensoryczną, która rzadko wychodzi z domu, będzie wymagała wsparcia towarzyszącego jedynie incydentalnie, tzn. tylko w tych rzadkich sytuacjach, gdy znajduje się poza domem, w hotelu lub domu innej osoby),

- często – jeśli wsparcie w ramach danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania musi być udzielane osobie systematycznie i w niewielkim lub umiarkowanym stopniu obciąża osobę lub technologię wspierającą (np. jeżeli w zakresie czynności 17 „Ubieranie się” osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim nie zakłada ubrania na dolną część ciała, nie zakłada odzieży wierzchniej i butów, będzie wymagała częściowego wsparcia często),
- bardzo często – jeśli wsparcie w ramach danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania musi być udzielane osobie systematycznie, w znacznym stopniu obciąża osobę lub technologię wspierającą, ale występują nieliczne sytuacje, w których osoba nie wymaga wsparcia w wykonywaniu danej czynności (np. w zakresie czynności 7 „Przekazywanie informacji innym osobom” osoba głucha, tj. osoba z niepełnosprawnością sensoryczną, będzie wymagała wsparcia częściowego bardzo często),
- zawsze – jeśli wsparcie w ramach danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania musi być udzielane osobie w każdej sytuacji wykonywania danej czynności i nie ma możliwości wykonania tej czynności bez wsparcia osobowego lub sprzętowego (np. w zakresie czynności 3 „Poruszanie się w nieznanym środowisku” osoba niewidoma, tj. osoba z niepełnosprawnością sensoryczną, wymaga zawsze asysty innej osoby lub zaopatrzenia w technologię wspierającą w postaci białej laski w każdej sytuacji wyjścia poza dom do nieznanego środowiska).

Należy pamiętać, iż zarówno rozumienie zasad konstrukcji, jak i znajomość szczegółowych charakterystyk czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania są niezwykle ważne i kluczowe w procesie prawidłowego ustalania poziomu potrzeby wsparcia.

Ustalanie wsparcia w odniesieniu do osób powyżej 75 roku życia

Zgodnie z art. 4b ust. 1 *ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* okolicznością braną pod uwagę przy ustalaniu potrzeby wsparcia jest **wiek** osoby zainteresowanej, zaś zgodnie z § 10 ust. 1 pkt 2 *rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia* przy ocenie, przez skład ustalający, zdolności osoby zainteresowanej do samodzielnego wykonywania czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania, w odniesieniu do każdej ocenianej czynności bierze się pod uwagę: (...) zdolność osoby zainteresowanej do celowego, efektywnego i bezpiecznego wykonywania czynności w standardowym czasie uwzględniając **wiek** osoby zainteresowanej.

Jak już wcześniej wspomniano, zgodnie z podziałem zaproponowanym przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), u osób powyżej 75 roku życia ma miejsce fizjologiczne, wynikające z wieku istotne ograniczenie sprawności psychofizycznej, które skutkuje koniecznością udzielania tym osobom wsparcia przez inne osoby, szczególnie w zakresie aktywności związanych z:

- mobilnością (poruszanie się w nieznanym środowisku, przemieszczanie się środkami transportu, załatwianie spraw urzędowych),

- opanowywaniem nowych umiejętności praktycznych,
- korzystaniem z urządzeń i technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- prowadzeniem gospodarstwa domowego (dbanie o dom, ubrania i obuwie, kupowanie artykułów codziennej potrzeby),
- tworzeniem bliskich relacji z innymi osobami oraz
- realizowaniem wyborów i decyzji.

Mając na uwadze powyższe należy wskazać, że w odniesieniu do **osób w wieku powyżej 75 roku**, wymagających wsparcia swojego z racji swojego wieku, we wskazanych poniżej dziewięciu czynnościach związanych z obszarami codziennego funkcjonowania (oznaczonych odpowiednimi numerami):

- 3) poruszanie się w nieznanym środowisku,
- 5) przemieszczanie się środkami transportu,
- 9) opanowanie nowej umiejętności praktycznej,
- 11) korzystanie z urządzeń i technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- 20) realizowanie wyborów i decyzji,
- 25) tworzenie bliskich relacji z innymi osobami,
- 26) kupowanie artykułów codziennej potrzeby,
- 28) dbanie o dom, ubrania i obuwie,
- 31) załatwianie spraw urzędowych,

w przypadku ustalenia, że osoba zainteresowana nie ma zdolności do samodzielnego wykonania danej czynności, możliwe jest ustalanie maksymalnego rodzaju wymaganego wsparcia na poziomie: **wsparcia częściowego** oraz maksymalnej częstotliwości wymaganego wsparcia na poziomie: **często**.